

ARKEOLOGISK EFTERUNDERSÖKNING AV GRAV BJ 750 OCH INTILLIGGANDE YTOR, RAÄ 118, ADELSÖ SOCKEN, UPPLAND

Gunnar Andersson, Kerstin O. Näversköld, Eva Vedin

FoU Rapport 12

ARKEOLOGISK EFTERUNDERSÖKNING AV
GRAV BJ 750 OCH INTILLIGGANDE YTOR, RAÄ 118,
ADELSÖ SOCKEN, UPPLAND

Gunnar Andersson, Kerstin O. Näversköld, Eva Vedin

Statens historiska museer
box 5428
114 84 Stockholm
www.historiska.se

Omslag illustrationer

Foton av Gabriel Hildebrand (pärlan) respektive Eva Vedin, Historiska museet.

© 2015, Statens historiska museer

ISBN 978-91-89176-55-3

INNEHÅLL

Inledning.....	7
Kammargraven Bj 750 och dess närmaste omgivning.....	7
Syften.....	9
Genomförande.....	9
Resultat.....	12
Fynd.....	16
Järn.....	16
CU-legeringar.....	17
Glas.....	17
Keramik.....	17
Bränd lera.....	17
Bergart.....	17
Flinta.....	17
Organiskt material.....	17
Osteologiskt material.....	17
Utvärdering av fyndmaterialet.....	20
Publika insatser.....	20
Sociala medier.....	20
Utvärdering och tolkning.....	21
Sammanfattning.....	23
Administrativa uppgifter.....	24
Referenser.....	24
Bilaga 1. Anläggningslista.....	25
Bilaga 2.1. Grävenheter.....	29
Bilaga 2.2. Plan över grävenheter.....	30
Bilaga 3.1. Fyndlista.....	31
Bilaga 3.2. Fyndplan Bj750.....	39
Bilaga 3.3. Fyndplan Bj749.....	40

INLEDNING

Statens historiska museum (SHM) har under perioden 2013-08-19 till 2013-08-30 utfört en arkeologisk undersökning av grav Bj 750 och intilliggande ytor på gravfältet RAÄ 118 (Hemlanden) på Björkö, Adelsö socken, Uppland. Grav Bj 750 är en stor hög och har tidigare undersökts år 1879 av Hjalmar Stolpe. Det kunde då konstateras att den hyste en av de rikare kammargravar som undersökts på Björkö.

I föreliggande rapport lämnas en redogörelse av undersökningens syfte och genomförande samt dess utfall, såväl antikvariskt/arkeologiskt som publikt.

KAMMARGRAVEN BJ 750 OCH DESS NÄRMASTE OMGIVNING

Bj 750 är belägen på höjdryggen strax utanför lämningarna efter stadsvallen i den sydligaste delen av Hemlanden. Avståndet till bebyggelsen inom Svarta Jordan-området är ett drygt femtiotal meter (fig. 1).

Fig. 1. Läget för Bj 750 på Björkö. Karta: Riksantikvarieämbetet, FMIS. ©Lantmäteriet, Gävle 2015. Medgivande MEDGIV-2015-3-05380. Formnlämningsinformationen kommer från RAÄ Fornsök

Graven Bj 750 är en av de 677 gravar som Hjalmar Stolpe undersökte i Hemlanden och en av de mest innehållsrika och exklusiva från hela Birka (jfr Ringstedt 1997). Högen innehöll en ca 2,5 x 2,0 meter stor träkammare. På en avsats i kammarens östligaste del låg en häst. Gravinventariet var mycket rikt och bestod av smycken, glasbägare, textilarbeten med guldtråd, spelpjäser (av glas), vapen, samt allehanda redskap och seldon till hästen. Föremålen tillhör utan tvekan några av de mest spektakulära och välexponerade från Birka och merparten är utställda på permanent basis i en egen monter ("Hammaren och korset") i Historiska museets utställning "Vikingar" (jfr även Arbman 1943: Abb 217, 218 där en konstnärligt utförd rekonstruktion, baserad på Hjalmar Stolpes gravplan, finns publicerad). Man har även låtit framställa kopior av flera av föremålen, (SHM 33140). Flera av dessa visas i basutställningen på Birkamuseet på Björkö.

Fig 2. (a, ovan) Bj 750, före undersökning. Till höger i bild, framför Bj 750 ans den mindre, flackare högen (Bj 749). (b, nedan) Spåren efter Hjalmar Stolpes undersökning av gravkammaren avtecknar sig tydligt i en rektangulär grop centralt i högens topp. Foto: Gunnar Andersson, SHM.

På basis av föremålen kan Bj 750 daterats till ett stycke in i 900-talet, det vill säga yngre Birkatid. Genom sin belägenhet på höjdryggen gör den helt klart intryck av att vara en av de senast anlagda högarna i denna del av Hemlanden. Men ett äldre skikt med gravar verkar också finnas på platsen då högen i den sydvästra delen till synes överlagrar en flackare, och avsevärt lägre, rund hög eller stensättning, ca 7 meter i diameter. På J. J. Nordstrands kartering av Hemlanden från 1888-89 har denna grav

fått nummer Bj 749 (jfr Arman 1943). På den gravfältskarta som publicerades 1980 i Ann-Sofie Gräslunds avhandling, saknar den däremot numrering (jfr Gräslund 1980:Map II).

Vidare är de närmaste intilliggande ytorna i väster och öster förhållandevis fria från gravar, vilket är ganska ovanligt i denna del av Hemlanden där gravarna annars ligger tätt invid varandra. Förhållandet kan indikera att rester efter äldre gravar, vars överbyggnader raserats i samband med anläggandet av Bj 750, kan döljas inom dessa ytor. Om så är fallet är det inte osannolikt att högen (dvs överbyggnaden/jordmanteln) till Bj 750 till delar utgörs av raserade gravöverbyggnader.

Högen har idag en förhållandevis plan topp i vars centrala del en svagt rektangulär fördjupning kan urskiljas. Fördjupningen kan hypotetiskt antas vara identisk med Hjalmar Stolpes (igenfyllda) undersökningsschakt, något som i så fall indikerar att hans undersökning endast omfattade detta parti. Markprofilen i väst-öst är dock påfallande ojämn där den västra delen är avgjort högre än den östra. Anledningen härtill är oviss men möjligen är ojämnheten ett resultat av upp- och utslängda fyllnadsmassor från Stolpes undersökning av högens centrala del, dvs gravkammaren.

SYFTEN

2013 års undersökning syftade till att (1) klargöra och dokumentera det stratigrafiska förhållandet mellan graven Bj 750 och dess intilliggande ytor i VSV och NNV, (2) klargöra högens uppbyggnad med avseende på inre struktur, samt (3) klargöra och dokumentera omfattningen av 1879 års undersökning. Några ingrepp i fasta strukturer som till exempel stenpackningar eller sammanhållna gravgömmor till påträffade eller redan kända gravar, var inte planerade. Undersökningen fick därför karaktär av både en förundersökning och en efterundersökning.

GENOMFÖRANDE

Efter en inledande kartering och fotodokumentation upptogs medelst maskinavboring ett undersökningsschakt över och i anslutning till Bj 750. Schaktet förlades med avsikt att täcka in de olika delar av högen och dess närmsta omgivning som bäst ansågs kunna ge svar på undersökningens frågeställningar. På så vis kom schaktet att omfatta högens centrala topparti - i vilken spåren efter 1879 års undersökning i form av en 5 x 3 m stor grop syntes - samt två längre förgreningsschakt ut över högens jordmantel och de intilliggande ytorna; ett i NNV- och ett i VSV riktning. Schaktet åt NNV var omkring 10 m långt och 1,0-1,7 m brett. Schaktet åt VSV sträckte sig ner över jordmanteln och ut över (den norra hälften av) den intilliggande stensättningen. Detta schakt var ca 9,5 m långt, bredden varierade mellan 1,7 m (över högens jordmantel) och som mest 4,5 m (över stensättningen).

Undersökningsintensiteten inom schaktets olika delytor kom - som planerat - att variera. Inom (den återfyllda) gropen efter 1879 års undersökning handgrävdes först hela den 15 kvadratmeter stora ytan ned till ett djup av ca 0,3 m, uppskattat från nutida marknivå. Därefter koncentrerades undersökningen till tre kvadratmeterstora rutor/grävenheter. Dessa handgrävdes med skärslöv och skyffel ned till ett djup av ca 1,5 me-

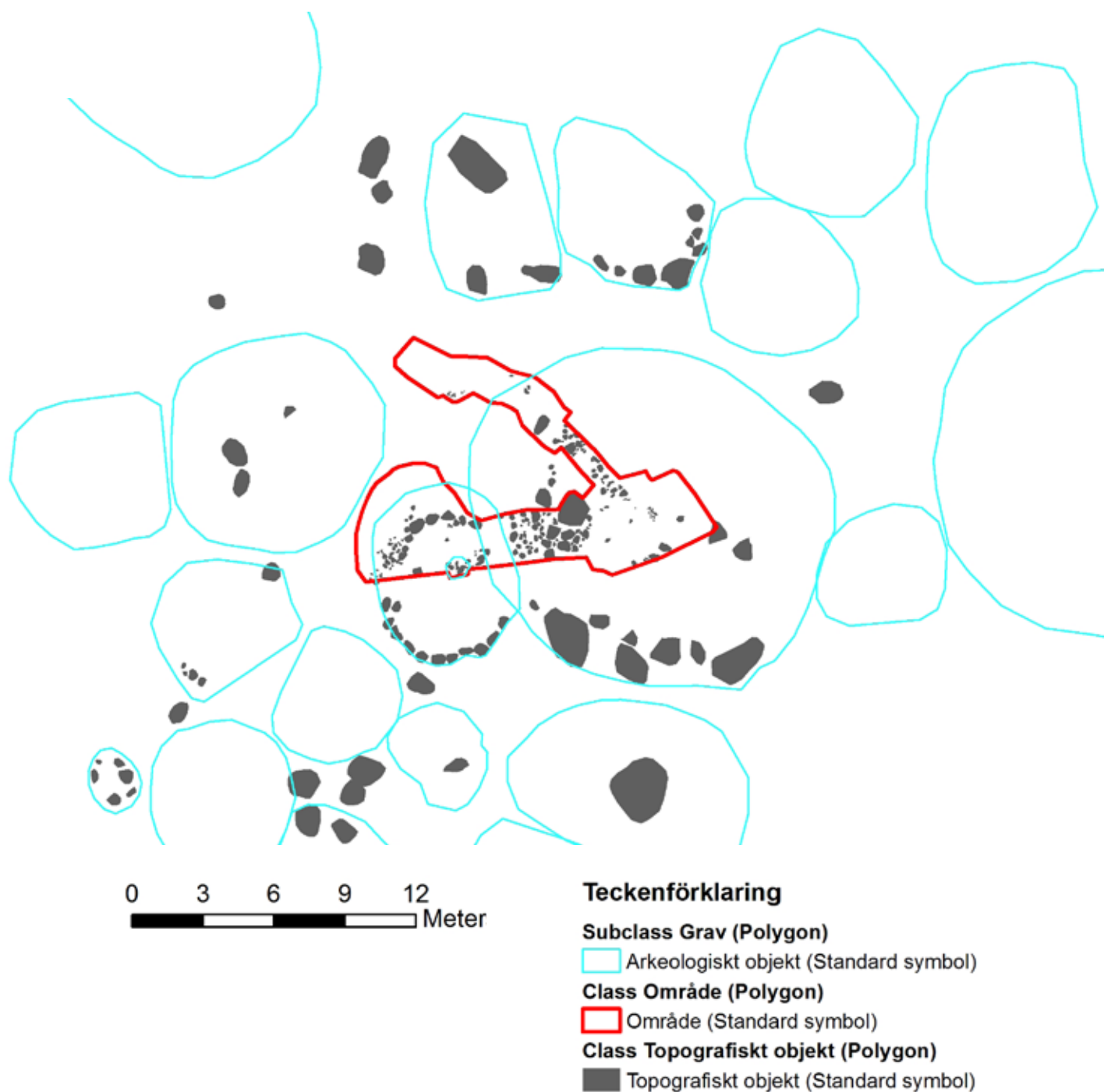

Fig. 3. Schaktplan, översikt skala 1:250.

ter. Vid denna nivå ansågs syftet med efterundersökningen vara uppnått och undersökningen avbröts (se vidare "utfall"). 1879 års undersökningsschakt kom således inte på något avsnitt undersökas ned till bottenivå; enligt uppgift i Arbmans publikation över Birkagravarna (Birka I) skall gravkammaren vara 2,5 m djup (Arbman 1943:267).

I det NNV förgreningsschaktet kom de övre delarna av högens jordmantel att undersökas ned till ett djup av ca 0,5 meter. Resterande, perifera delar undersöktes till ett djup av ca 0,15 m. Den intilliggande ytan utanför högen undersöktes ned till opåverkad marknivå, ca 0,15-0,20 m under nuvarande marknivå.

I det VSV-schaktet varierade undersökningsintensiteten mest. Här intensivundersöktes två olikstora grävnheter; en i omedelbar anslutning till högens (och tillika stensättnings) begränsning samt en i omedelbar anslutning till stensättnings

Fig. 4. Undersökningsytans bottennivå i gravkammaren täcktes med en plastpressening innan schaktet återfylldes. Foto: Gunnar Andersson, SHM

Fig. 5. Bj 750 och Bj 749 efter avslutat undersökning. Foto från NV: Gunnar Andersson, SHM.

begränsning i nordlig riktning. Den sistnämnda grävenheten undersöktes ned till opåverkad markyta. Vidare gjordes en delundersökning av ett spektakulärt fyndområde i stensättningens centrala del samt en noggrann framrensning av stensättningskantkedja och högens kärnröse. Övriga ytor inom schaktet, såsom fyllningen över stensättningen, handrensades endast lätt till ett djup av (maximalt) ca 0,03 meter.

All plandokumentation, liksom fyndinmätning, gjordes digitalt i Intrasis. Merparten av fynden punktinmättes med exakt lägesangivelse. Vidare upprättades en

sektionsritning i skala 1:20 över den södra schaktväggen till det VSV schaktet. Ritningen avbildar och åskådliggör således de översta skikten av högens jordmantel och kärnröse samt den stratigrafiska relationen mellan högen, stensättningen och diverse urskiljbara lagerbilder.

Alla upptagna ytor och schakt lades igen vid grävningens avslut. I största möjliga mån gjordes detta så att de jordmassor som inledningsvis avlägsnats från respektive delar av undersökningsytorna också återfördes till dessa. Den nivå som undersökningen avbröts på i schaktet över den forna gravkammaren till Bj 750, täcktes med en plastpresenning innan återfyllningen där påbörjades.

RESULTAT

Det kunde konstateras att 1879 års undersökning av kammargraven Bj 750 endast berört högens centrala del. Gränserna för det gamla undersökningsschaktet framträdde ställvis tydligt mot omgivande mark. Undersökningsschaktet visade sig till stor del vara återfyllt av grusig sandjord uppblandad med småsten. Dessa massor förefaller till största delen vara helt fyndtomma, endast några enstaka små fragment av brända ben framkom. På djupare nivåer ändrade dock fyllningen karaktär. Den blev till färgen avgjort mörkare med minskad steninblandning och blev tydligt kulturpåverkad, A 2379. Flera fynd av små fragment brända ben, ett par odefinierade järnfragment samt starkt förmultnade trärester gjordes i ytan av detta lager. På den nivå där undersökningen avbröts framkom också en avlång mörkfärgning som delvis övergick i två ”stolphålsliknande” gropar, A 2430 och A 2478.

Det kan inte uteslutas att dessa lämningar i en eller annan form utgör rester efter den ursprungliga träkammaren. Men oavsett om så är fallet, så påvisar efterundersökningen (som endast berörde ca fyra kvadratmeter av undersökningsschaktets/gravkammarens yta på omkring 15 kvadratmeter) – genom de påträffade fynden och den konstaterade förändrade lagerbilden – att fler fynd med största sannolikhet kvarligger.

Schaktet över högens NNV-del avslöjade att högen i denna del mestadels förefaller vara uppbyggd av morän och grusig sandjord med tämligen löst liggande större stenar och enstaka block. I slänten, centralt i schaktets längdriktning, framkom emellertid en mindre brandlagerrest, A 2644, samt – i kanten av denna – ett stenskott stolphål, A 1332. Brandlagerresten innehöll enstaka fragment brända ben och en handfull järn-nitar. Vid schaktningen framkom också två eventuella anläggningar ett stycke utanför högens begränsning i nordväst. Båda undersöktes; den ena befanns vara en mindre ansamling av kulturpåverkad jord, den andra, A2380, var till karaktären stolphålsliknande med enstaka stenar, men ändock med ett mycket ringa djup. Några mer substantiella spår efter anläggningar återfanns inte i schaktet utanför högen.

I schaktet över högens VSV-del framkom ett mäktigt kärnröse, A 3445. Kärnröset täcks av ett ca 0,05 meter tjockt grus- och småstenslager, A 1202. Kärnröset består av minst tre skikt eller varv och där det översta har ganska små stenar, 0,1-0,3 meter stora. Under dessa vidtar dock större stenar och block. Kärnröset begränsas utåt av 0,4 meter stora block. Längs krönkanten är ett antal större (0,4-1,5 m stora) block placerade, vissa ställda på högkant. Innanför dessa antar röset delvis en annan karaktär och består av stora block som följer sluttningen inåt/nedåt, mot den forna gravkammaren. Fyllningen, A 3446, mellan stenarna/blocken är här även annorlunda och mer lerblandad.

Fig. 6. Groparna A2430 och A 2478 i gravkammarens botten. Foto: Fredrik Svanberg, SHM.

Fig. 7. Brandlagerresten A 2644 framkom invid schaktkanten i schaktet över(genom) högens NNV-del. Anläggningen är endast delundersökt. Foto: Gunnar Andersson, SHM.

I gränzonen mellan högen och den intilliggande stensättningen framkom vad som skulle kunna beskrivas som överlagringar anläggningarna emellan. Men frågan är hur dessa egentligen skall tolkas och uppfattas. Snarast förefaller de båda anläggningarna att tangera varandra. Anmärkningsvärt är dock att stensättningen "saknar" kantkedja vid den punkt där anläggningarnas respektive begränsningar sammanfaller samt att stensättningens fyllningslager också delvis var beläget under de mest perifera partierna av högens jordmantel. Detta kan tyda på att stensättningen tillkommit före högen och att kantkedjan skadats eller avlägsnats när högen anlades, men om ett kontextuellt

Fig. 8. Inre delen av kärnröset i högens VSV-del består av stora och tätt lagda stenar. Till höger i bild syns krönkanten, markerad med delvis kantställda stenblock. Foto: Gunnar Andersson, SHM.

Fig. 9. Högen förefaller vara olika uppbyggd i olika delar; något som framträdde tydligt omedelbart under grästorven: (a, ovan) i VSV ett bastant kärnröse, (b, nedan) i NNV morän med enstaka större stenar och block. I slänten t.v. om blocket skymtar stolphålet, A 1332. Foto: Gunnar Andersson, SHM

Fig. 10. Gränzonen mellan Bj 750 och Bj 749. Foto: Gunnar Andersson, SHM.

samband funnits mellan de två kan å andra sidan detta ”brott” vara avsiktligt i syfte att markera samhörighet. Överlagringen fyllningarna emellan kan då eventuellt också förklaras med att högens diameter med tiden kommit att utvidgas något till följd av att jord eroderat ned från högre belägna delar av överbyggnaden.

Stensättningen var/är till största delen täckt av ett kraftigt sotfärgat och mycket fyndrikt fyllningslager som (åt norr) även sträcker sig utanför och över stensättningens kantkedja. Kantkedjan förefaller på så vis att vara en s.k. inre kantkedja som endast begränsar anläggningens flacka topp-parti, inte hela anläggningens omkrets. Vid rensning i stensättningens centrala del framkom ett omböjt svärd samt en vapenyxan. Fyndet gjordes mycket ytligt; svärdet låg endast ett par centimeter under grästorven och var i dess övre del – mot fästet/hjalten – omböjt kring yxan. Med hänsyn till fyndomständigheterna i kombination med beaktande av framtida eventuell skada, bedömdes det som utsiktslöst att återtäcka föremålen och låta dem kvarligga, varför föremålen omhändertogs och mättes in. Det kunde dock konstateras att svärdet och yxan bara var två komponenter i ett större fyndsammanhang vars hela omfattning inte kan avgöras med mindre än att en fullständig undersökning görs.

FYND

Totalt insamlades 316 fynd, vilket måste betraktas som överaskande rikligt mot bakgrund av undersökningens karaktär av efterundersökning av redan undersökta anläggningar. Fyndmaterialet omfattar följande materialkategorier: järn 63 fyndposter; cu-leg en fyndpost; glas två fyndposter (varav en pärla och en skärva från en möjlig bägare); ben/horn tre fyndposter; keramik 45 fyndposter; bränd lera 35 fyndposter; bergart (skiffer, sandsten, kvarts) tio fyndposter; flinta sex fyndposter; trä tre fyndposter; obränt ben 78 fyndposter, samt bränt ben 63 fyndposter.

JÄRN

Av järnföremålen hör en omböjd svärds klinga och en ovanlig typ av vapen yxa till de mer anmärkningsvärda fynden. De påträffades ”sammanhängandes” (yxan var inkilad i svärds klingans böjning) strax under grästorven i schaktet över stensättningen Bj 749 I anslutning till svärdet och yxan framkom också ett antal platta och centimeterstora järnfragment vilkas funktion i nuläget inte har kunnat avgöras närmare. Fyra av dem bär svaga spår av kopparinläggning.

Av svärdet är endast klingan bevarad, vars spets ”stack upp” ytligt i jorden. Klingan är medvetet böjd, med största sannolikhet i samband med depositionstillfället. Det

finns flera samtida paralleller vad gäller omböjda svärds klingor från vikingatid, såväl från Birka som från andra delar av Skandinavien (Arbman 1940, 1943, Androschuck 2014).

Yxan, som är unik bland Birkafynden, är intakt. Vid konservering granskades yxans yttersta spetsar ytterligare för att avgöra huruvida den är avbruten i något led men så är inte fallet. Den har ett långt, spetsigt blad och bör absolut klassas som en vapen yxa. Paralleller hittas i yxfynd från norra Polen och i danska Trelleborg (Andersen 1998). Några av dessa snarlika yxor har dock silverinläggningar på skaftet, något som Birkayxan vid första anblick till synes saknar. Hur yxan i sin ursprungsform sett ut vad gäller eventuella silverinläggningar kan dock inte avgöras förrän efter att den konserverats.

Vidare påträffades ett knappt fyrtiotal järn-nitar/spikar, en knivtånge samt några oidentifierade järnfragment. Till de övriga järnföremålen som påträffades vid undersökningen hör tre synål, en dräknål, ett järnföremål som möjligen fungerat som dräknål samt ett oidentifierat föremål av järn och trä – även det möjligtvis en knivtånge.

Fig. 11. Svärds klingan (F3) och yxan (F95) omedelbart efter upptagandet. Foto: Kerstin O. Näversköld, SHM.

CU-LEGERINGAR

Endast ett föremål av cu-legering (brons)påträffades. Föremålet är en visare till en balansvåg och framkom i gränzonen mellan högen och stensättningen.

GLAS

I samma område som vågvisaren påträffades även en halv s.k. ögonpärla med blå-vita ögon på mörkare, svart glas.

KERAMIK

Totalt 45 keramikfynd gjordes. Bland dem finns lokalt tillverkad keramik i form av AIV-gods, men även lokalt tillverkad keramik i östlig, fenno-baltisk stil eller tradition förekommer. Importerat gods av östlig/fenno-baltiskt ursprung förekommer i minst fyra fall samt västlig importerad keramik s.k. Tating-gods förekommer i ett fall i fyndmaterialet.

BRÄND LERA

Av de 35 fynd av bränd lera som gjordes är en post ett fragment av en gropornerad vävtyngd. Resterande fynd är bitar av lerklining eller för små att definiera.

BERGART

Tio fragment av brynen påträffades, varav ett komplett hängbryne av sandsten i två delar med passning. Resterande brynesfragment är av skiffer. Ett skifferbrynesfragment tillhör den övre delen av ett hängbryne där själva upphängningshålet är bevarat och klart synligt. De övriga påträffade brynesfragmenten har inte passning med varandra utan förefaller vara delar av ytterligare, andra skifferbrynen. Till bergartsfynden hör även ett kvartsavslag.

FLINTA

6 bitar av flinta omhändertogs vid undersökningen. Samtliga har troligtvis tjänat som eldslagningsflintor

ORGANISKT MATERIAL

I det fyndförande lagret, AL 794, över BJ 749 framkom tre koprolytstycken. Om de härrör från människa eller olika djurarter är dagsläget oklart.

OSTEOLOGISKT MATERIAL

Den största fyndkategorin tillhör det osteologiska materialet som består av både obrända och brända ben. Då den osteologiska analysen fortfarande pågår går det endast att dra preliminära slutsatser men det går att se tydliga drag i fyndsammansättningen. En stor del av det obrända benmaterialet härstammar från nötkreatur (51%), svin (31%) och får/get (18%). Många ben uppvisar slaktspår. Olika delar av fisk påträffades och de kommer från karpfisk, abborre, brax och gädda. Även fåglar finns

Fig. 12. (a, ovan) del av balansvåg i brons (F112) samt (b, till höger) halv ögonpärla (F 36). Foto: Gabriel Hildebrand, SHMM.

Fig. 13. Valda delar av keramik. (a, ovan) skålfragment av fenno-baltisk proveniens (F 6), (b, till höger) inhemskt producerat A IV-gods (F16) samt (c, nedan) en skärva s.k. Tating-gods (A 1) med västeuropeisk proveniens (F 40). Foto: Gabriel Hildebrand, SHMM.

Fig. 14. (a, till vänster) hängbryne av sandsten (F 19) samt (b, ovan) fragment av en gropornerad vävtyngd (F 50). Foto: Gabriel Hildebrand, SHMM.

Fig. 15 (nedan). En liten del av det obrända benmaterial som påträffades. Såväl nötkreatur som svin och får/get finns representerade – men även ben av olika sorters fiskar och fåglar. Många av de större benen uppvisar slaktspår. Foto: Gabriel Hildebrand, SHMM.

representerat bland de obrända benen i form av bland annat tamgås. Bland de mer anmärkningsvärda benfynden hör ett obränt bäckenben av katt.

Ett människoben har (hittills) påträffats i det obrända materialet. Benet är ett nyckelben från ett spädbarn (0-6 månader)

De brända benen utgörs framförallt av djurben, bland annat häst, nötkreatur och fågel. Dock förekommer även enstaka människoben bland det brända materialet, däribland ett skalltagsfragment av ett barn i åldern 8-10 år. Brända ben påträffades

såväl i lagren över stensättningen som i högfyllningen till Bj 750. I det senare fallet var benfynden klart koncentrerade till brandlagerresten A 2644.

UTVÄRDERING AV FYNDMATERIALET

Merparten (uppskattningsvis 80%) av fynden gjordes i fyllningslagren inom eller i anslutning till stensättningen. Bortsett från vapenfynden i centrum, som var tydligt samlade, gav fynden ett ”utspritt” intryck i lagren. Några tydliga ansamlingar av exempelvis ben och/eller keramik, iaktogs inte.

I kammaren till Bj 750, samt i högfyllningen till denna grav, gjordes förhållandevis få fynd. I kammaren framkom några små bitar fragmenterat och förmultnat trä samt ett par odefinierade järnfragment. I det NNV schaktet genom högfyllningen framkom brända ben samt ett par järnnitar i anslutning till brandlagerresten A 2644

PUBLIKA INSATSER

Publika visningar av grävningen genomfördes under nio av de 12 undersökningsdagarna. Vid visningarna förevisades även (de mest iögonfallande) fynden och det informerades också om projektets syfte. Det sammanlagda besökarantalet uppgick till 835 personer av vilka omkring 300 besökare kom på Arkeologidagen söndagen 25/8.

Via pressmeddelanden från Historiska museet inför uppstarten nådde projektet och undersökningen även ut i olika mediasammanhang:

Radio Stockholm: tre telefonintervjuer i direktsändning: 19/8, 21/8 och 29/8

Mälaröarnas nyheter: en telefonintervju för kommande artikel

Kulturnyheter SVT 23/8: påannonsering (push) för projektet och undersökningen

SOCIALA MEDIER

Under utgrävningsperioden gjordes även en rad publika/mediale insatser via sociala medier såsom Birkaprojektets blogg, Twitter, Facebook och Instagram.

På Birkaprojektets blogg (www.birkaproject.wordpress.com) gjordes dagliga uppdateringar genom vilka besökarna kunde följa hur undersökningen framskred. Hur många besökare som på detta sätt fick information är av naturliga skäl svårt att mer exakt beräkna men antalet ”views” uppgick till 5 549 stycken under de 11 dagarna som undersökningen pågick. Besökare noterades från i princip hela världen. Flera av dem kommenterade och ställde frågor, som också besvarades. Alla blogginlägg ”delades” även till Historiska museets Facebook-sida. Hur många som via den vägen tog del av undersökningen är likaså obekant.

På Twitter gjordes dagliga uppdateringar. Dessa ”retwittrades” till andra personer eller webbsidor 30 gånger under grävperioden.

Via Historiska museets Instagram-konto gjordes 18 inlägg. Hur många personer som följde undersökningen dagligen den vägen är också obekant men under grävperioden ökade Historiska museets sina ”följare” med ca 70 stycken.

Fig. 16. På arkeologidagen 25/8 ringlade kön av besökare lång upp till grävningen. Foto: Eva Vedin, SHM.

UTVÄRDERING OCH TOLKNING

Hjalmar Stolpes undersökning år 1879 av Bj 750 var av allt att döma mycket begränsad om man ser till högen som helhet. Den tycks endast ha omfattat den centrala delen i vilken Stolpe lät gräva ett djupt schakt ned till och igenom gravkammaren. I detta arbete förefaller han och hans arbetskarlar dock ha varit idoga och noggranna: den gravplan han lät rita är mycket detaljerad och de tillvaratagna föremålen är många.

Å andra sidan visar den nu genomförda undersökningen att såväl anläggningar som lagerkontexter – och kanske till och med föremål – finns kvar i kammarens bottenpartier. På grund av den begränsade undersökningen är det naturligtvis inte möjligt att i detalj uttala sig om hur mycket och i vilken mån detta i så fall kan tänkas förändra den helhetsbild vi tycker oss ha gravens innehåll och sammansättning.

Genom 2013 års undersökning kan vi emellertid för första gången få en bild av hur Bj 750 – och kanske flera andra av Birkas kammargravar under hög – är uppbyggd *i sin helhet*. Hjalmar Stolpes undersökning var ju när allt kommer omkring begränsad till en liten del av högen och till sin dokumentation avgränsad till själva gravkammarens botten och föremålen. I sin grävdagbok noterar Stolpe förvisso hur

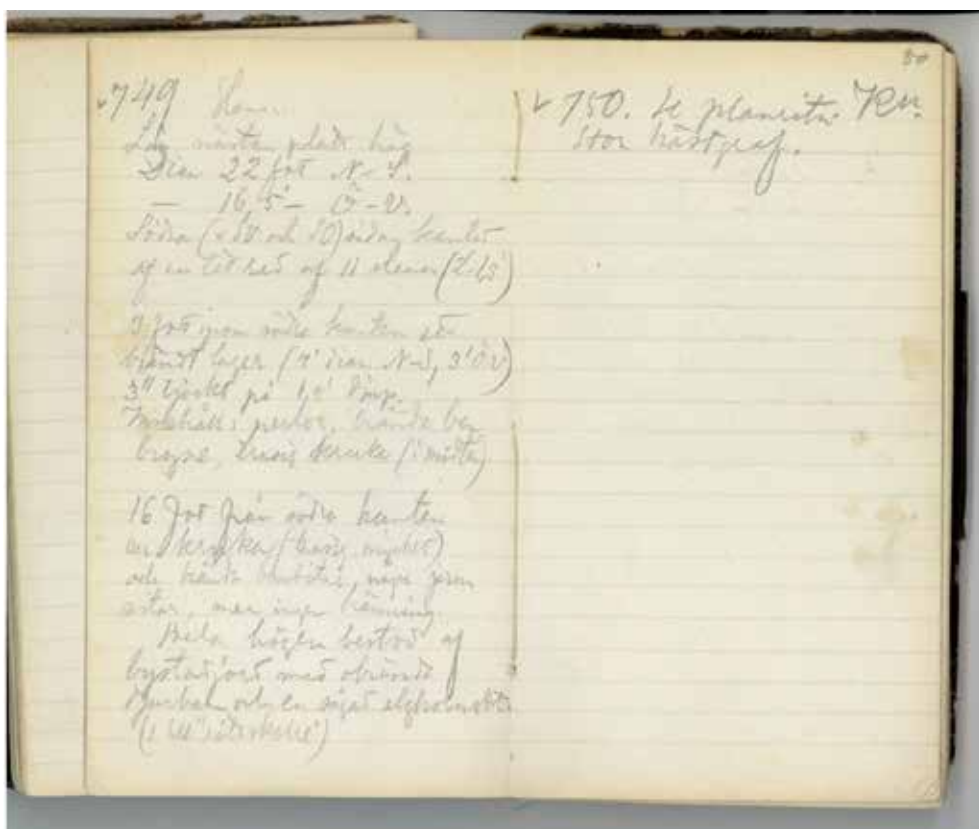

Fig. 17. Fotografi av sidan i Hjalmar Stolpes grävdagbok från år 1879 med hans anteckningar om gravarna Bj 749 och Bj 750. Riksantikvarieämbetet, Antikvarisk-topografiska arkivet.

han uppfattar att själva tråkammarens väggar varit konstruerade (även återgivet i faksimil i Gräslund 1980: fig. 24), men hur högen i övrigt var konstruerad tycks han inte ha varit intresserad av att ta reda på och de metoder som användes gav ju heller inte möjligheten att undersöka detta. Stolpes ”rapport” om Bj 750 som i sin helhet lyder ”750. Se planritn. Stor hästgraf” är talande och lämnar många uppenbara frågor obesvarade. Byggdes högen i en eller flera faser? Vilka slags konstruktioner fanns omkring själva gravkammaren? Vilka spår av ritualer och andra handlingar före, under och efter gravsättningen i kammargraven kan det finnas spår av? Utfallet av 2013 års undersökning ger indikationer på att högen inte är enhetligt uppbyggd. I västsydvästlig riktning finns ett kompakt kärnröse av stenar och block omedelbart under grästorven och möjligtvis är även resterande delar i sydväst uppbyggda på likartat vis. Undersökningsschaktet genom högens nordvästra del visar dock att den där mestadels tycks bestå av grus och småsten, de större block som där också återfinns bildar inte ett kompakt kärnröse liknande det som återfinns i västsydväst: åtminstone ned på de nivåer som undersökningen omfattade.

Anledningen till skillnaderna är dock fortfarande ovissa. I högens nordvästra del påträffades även (minst) ett stolphål (A 1332) och en brandlagerrest (A 2644), den senare är eventuellt en mer eller mindre intakt brandgrav. Möjligen kan detta förklara skillnaderna och de påträffade anläggningarna indikerar tydligt att högen har en mer komplex uppbyggnad än vad som tidigare var känt – eller kunnat antas – och att den ”består” av fler komponenter och innehåller spår av flera olika handlingsmönster än bara ett kärnröse med tillhörande jord- eller grusfyllning utanpå gravkammaren.

Sammanfattningsvis finns det således många och goda skäl att återvända med förnyade undersökningar av Bj 750 och med syftet att förstå högen och de vikingatida handlingarna i anslutning till den som helhet.

Vad gäller den i sydväst intilliggande stensättningen/högen kan det fastställas att det är Bj 749. Varför stensättningen/högen saknar numrering på den yngre gravfältskartan är oklart, men det finns generellt sett betydande diskrepanser mellan denna karta och den äldre från 1888-89 även i andra avseenden.

Helt klart är emellertid att Hjalmar Stolpe även undersökt denna grav, samma år och sannolikt mer eller mindre samtidigt som han lät undersöka Bj 750. Stolpes undersökning har i det här fallet dock varit långt ifrån fullständig. Av hans anteckningar att döma verkar han och hans arbetskarlar mestadels ha rört sig i och inom gravens södra hälft. Alla lägesangivelser som anges i hans grävdagbok utgår från de 11 stenblock som bildar anläggningens kantkedja i söder. Omkring en meter (3 fot) innanför kantkedjan påträffar han en urna med brända ben samt några enstaka föremål (inventarienummer SHM 34000:Bj 749). I centrum och i norra delarna av graven har han aldrig varit, något som framgick tydligt vid 2013 års undersökning; lagerbilden var i de öppnade och rensade partierna helt orörd och även om fynden – bortsett från vapnen – gav ett spritt intryck så var det inte fråga om några återförda massor från en tidigare undersökning. Det framstår därför som förbryllande att Stolpe också anger att han 16 fot, dvs omkring 5 meter, innanför den södra kanten påträffar ”*en kruka (trasig, mycket) och brända benbitar, några järnitar, men ingen bränning.*” Möjligen kan området identifieras med den allra nordvästligaste delen av anläggningen, i närheten av grävenhet 344I, där talrika förekomster av brända ben samt en del bränd lera och keramik påträffades, jfr bilaga 2.2 samt 3.3.

Att föremålen, det vill säga vapnen, påträffades så pass ytligt vid 2013 års undersökning är likaså märkligt. Det är svårt att föreställa sig en vapendepå av det här slaget där föremålen knappt ens är nedgrävda. Det förefaller nästan som om delar av gravens överbyggnad vid något tillfälle blivit avlägsnad. Det går inte att utesluta att detta i så fall skett vid Stolpes undersökning. Något som dock talar emot att så varit fallet är vad Stolpe själv skriver. Hans fåordiga beskrivning i dagboken av Bj 749 inleds på följande vis: ”*Låg nästan platt hög. Diam 22 fot N-S, 16,5 Ö-V*”, det vill säga ganska exakt samma utseende som anläggningen uppvisade 2013.

SAMMANFATTNING

Trots undersökningens begränsade omfattning kunde flera av de arkeologiska/antikvariska frågeställningarna besvaras. Till dessa hör (1) det stratigrafiska förhållandet mellan högen Bj 750 och den i västsydväst intilliggande Bj 749 samt de ”tomma” ytorna i nordväst, (2) högens uppbyggnad, vilken inte förefaller vara likartad i alla delar samt (3) 1879 års undersökning av Bj 750 som visat sig endast ha omfattat ett djupt schakt ned i högens centrala parti.

Exempel på nya frågor som uppstått är (a) vad är anledningen till variationen i överbyggnaden hos Bj 750? (b) vad är de påträffade kontexterna och fynden i botten av gravkammaren rester av? samt (c) Vilken relation i kronologisk respektive kontextuell bemärkelse har de påträffade vapenfynden inom Bj 749 till, dels den brandgrav som Hjalmar Stolpe undersökte, dels till kammargraven Bj 750?

Det publika utfallet av undersökningen blev mycket gott. Projektet och undersökningen förmedlades av personal från Historiska museet dels genom välbesökta publika visningar i fält, dels genom sociala media och även genom radio, tidningar och TV.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Statens Historiska Museum dnr: 46-288-2013
Länsstyrelsens dnr: 34II-17681-2013
Intrasis ID: SHM2013:1
Undersökningstid: 2013-08-19 - 2013-08-31
Projektgrupp: Gunnar Andersson, Kerstin O. Näversköld, Fredrik Svanberg,
Eva Vedin, (hela perioden), Sanna Stahre (del av perioden)
Underkonsulter: Riksantikvarieämbetet, avdelningen för fastigheter och
besöksmål, Riksantikvarieämbetet, avdelningen för arkeologiska undersökningar
UV Mitt, Trimtec AB.
Undersökt yta: 65 m²
Läge: Ekonomiska kartan, blad 10H6j SÖ
Koordinatsystem: Swereff 99 TM
Koordinater för undersökningens sydvästra hörn: 645024,96 och 6580142,18
Höjdsystem: RH 2000
Dokumentationshandlingar förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA).
Fynd: Fynd med fnr 2-317 förvaras av Statens Historiska Museum i avvaktan på
fyndfördelning
Proveniensbestämningar av keramik: Mathias Bäck, SHMM AU

REFERENSER

OTRYCKTA

Hjalmar Stolpe. Grävdagbok år 1879 (förvaras på ATA).

TRYCKTA

Andersen, S. W. 1998. *Vikingeborgen Trelleborg*. Slagelse

Androschuk, F. 2014. *Viking swords: swords and social aspects of weaponry in Viking Age societies*. Stockholm: Statens historiska museum

Arbman, H. 1940. *Birka I Die Gräber, tafeln*. KVHAA

Arbman, H. 1943. *Birka I Die Gräber, text*. KVHAA

Gräslund, A.S. 1980. *Birka IV. The Burial Customs. A study of the graves on Björkö*. KVHAA

Ringstedt, N. 1997. *The Birka Chamber-graves. Economic and Social Aspects. An analysis based on quantitative methods*. SAR Nr 32, 1997

BILAGA I. ANLÄGGNINGSLISTA

Kontext ID	Namn	Typ	Undersökt	Beskrivning
200	Bj 750	Grav	Ja, delvis	
248	Grop efter Stolpes undersökning	Grop	Nej	Grop centralt i ytan till Bj 750. Lämning efter Stolpes undersökningsschakt.
418	Bj 749	Grav	Nej	Den N delen endast lätt framrensad.
445	Vegetationslager Hemlanden Bj 750 å närliggande	Lager	Ja	Humuslager ca 0,1 m tjockt.
446	Sotlager	Lager	Ja	Sotigt lager med infiltration av vegetation, övergår sedan till A 794.
468	Hjalmar Stolpes undersökningsschakt	Nedgrävning	Nej	
492	Stolpes återfyllning	Lager	Ja	Återfyllningslager från 18979. Består av grusig sandjord uppblandad med sandjord. Mot botten övergående i starkt kulturpåverkad jord med mindre stenblandning.
794	Fyndlager	Lager	Ja	Fyndförande fyllningslager. Starkt sotfärgat (svart) med lite inslag av träkol. Tydlig avgränsning i plan. Fynd av föremål av järn, cu-leg, keramik, glaspärla, ben/horn, kvarts, skiffer, sandsten, flinta samt brända- och obrända ben. Lagret framkom under AL446 men gränsen mellan de båda var ställvis svår att iaktta och definiera. Lagret undersökts huvudsakligen genom en lätt handrensning som endast omfattade ett par centimeter. Två grävnheter undersöktes dock till djupare nivåer.
1044	Bj 748	Grav	Nej	
1073	Bj 802	Grav	Nej	
1090	Bj 779	Grav	Nej	
1105	Bj 805	Grav	Nej	
1128	Vapendepå/vapengrav		Nej	Endast yxa och svärd samt några fragment av järn upptaget. I övrigt ej undersökt.
1155	Bj 756	Grav	Nej	
1168	Bj 761 / Bj 762	Grav	Nej	

1186	Molager Bj 750	Lager	Ja	Ljusbrunt sand mo- och siltlager beläget omedelbart utanför kärnröset till Bj 750. Fynd: keramik (Tating), järn (nit). Del av högbygget/konstruktionen.
1202	Gruslager Bj 750	Lager	Ja	Fyllningslager av grus och småsten över och mellan stenarna i kärnröset till Bj 750. Färg: ljusbrun. Belägen omedelbart under vegetationslagret AI 445. Fynd av brända ben och ett par järnfragment.
1221	Gammal markyta SV om Bj 750	Lager	Nej	Grå/brun/svart kompakt yta. Framkom under AI1186. Sannolikt toppen av AI 794 invid Bj 750. Fynd: Järnfragment
1249	Sandfyllning Bj 749	Lager	Ja	Fyllningslager av ljusbrun sand/mo, beläget över södra delen av Bj 749. Åt SV överlagrar lagret AI 794.
1264	Moränlager Bj 750	Lager	Ja	Mycket stenrikt moränlager. Beläget överst/närmast kammaren till Bj 750 i det NNV schaktet av/ genom högens jordmantel. Färg: ljusbrunt och flammigt med inslag av mylla och lite sot.
1274	Mörkfärgning (i Stolpes återfyllning)	Lager	Ja	Fyndförande mörkt lager i Stolpes återfyllning. Kompakt struktur med kol och trärester. Fynd: enstaka fragment av brända ben samt järnfragment.
1286	Bj 803	Grav	Nej	
1304	Bj 746	Grav	Nej	
1322	Stolphålsfyllning	Lager	Ja	Framträdde först som en rundad mörkfärgning ca 0,3 x 0,4 m stor. Svart fyllning med enstaka kolsplitter i. Kolprov taget.
1332	Stolphål	Stolphål	Ja	Stolphålet var skott med sten i storlek 0,1-0,2 m stora.
1351	Bj 806/Bj 807	Grav	Nej	
1369	Bj 818	Grav	Nej	
1403	Mörkfärgning	Lager	Ja	Gråfärgat tunt lager av grus och småsten beläget i kärnrösets fyllning till Bj 750. Ställvis mycket otydlig begränsning. Toppen av brandlagerrest.
2121	Mörkfärgning	Lager	Ja	Mörkfärgning belägen ovanpå stolphålet? 2380.

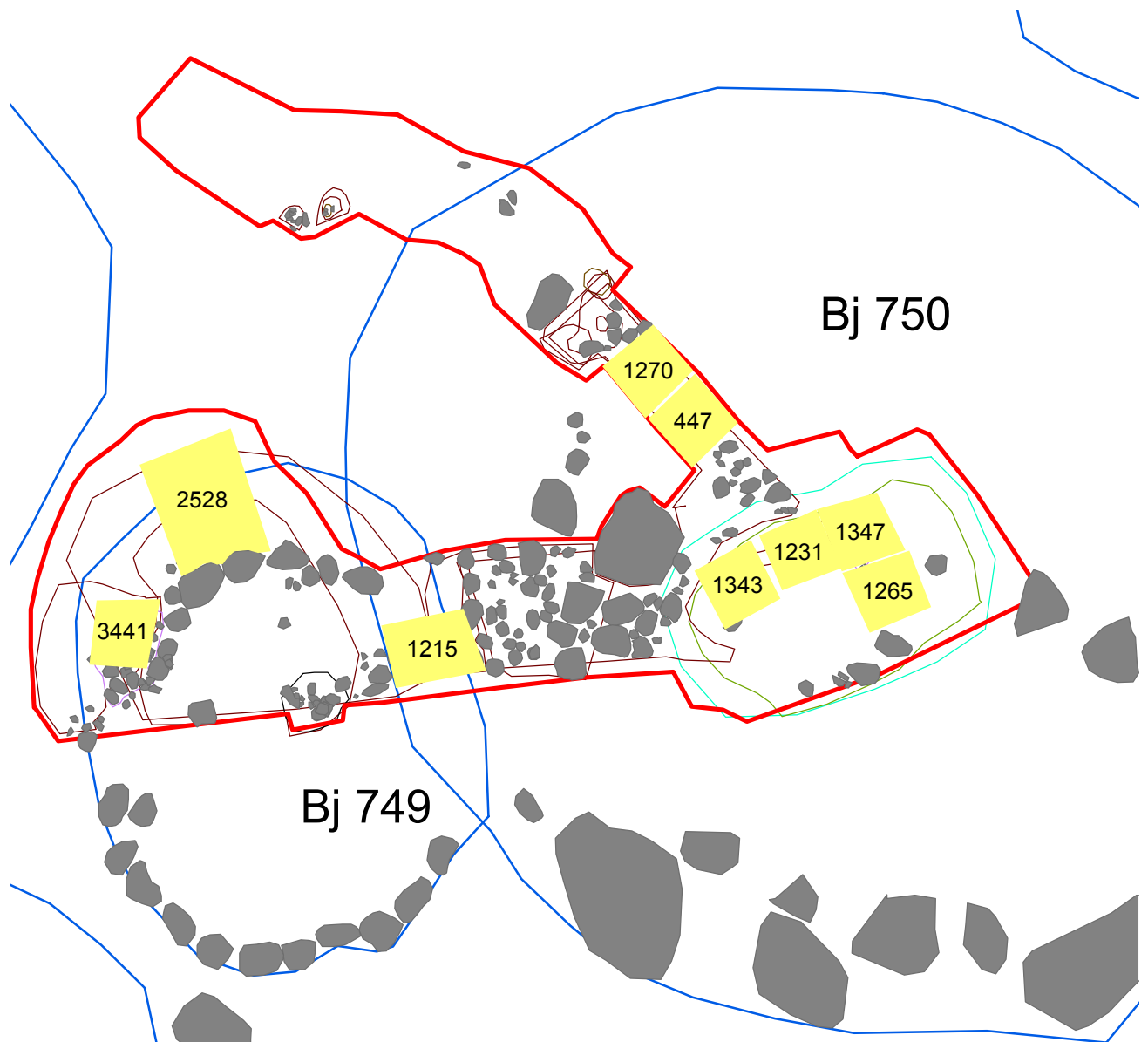
2208	Stolphålsfyllning	Lager	Ja	Framkom mot botten av Stolpes schakt. Tydlig avgränsning i plan, oval form. Kompakt kontaktyta. Litet inslag av kol och trärester. Fynd: Brända ben (1 fragment).
2223	Stolphåls(?)fyllning	Lager	Ja	Fyllning, ev. till stolphål, av melerad (orange-svart) mellangrov sand. I den övre delen lucker och blandad med infiltration från ovanliggande lager. Minskat omfång på djupare nivå, mer stolphålsliknande och antog samma form/utbredning som 2208. Denna mättes in med ny begränsning. Här var fyllningen mer homogen samt mörk (svart),
2270	Stensamling		Ja	Oregelbundet avlång, 0,35 x 0,6 m stor, ansamling av små till knytnävsstora stenar. Ca 0,1 m hög. Belägna på 2223. Oklart om egentlig konstruktion.
2379	Bottenlager (kammaren)	Lager	Ja	2013 års "bottenlager". Påfört (?) kulturlager inom kammarområdet. Utgörs av ett melerat sandlager med enstaka förekomst av sot, kol, lera samt träfragment. Endast undersökt till mycket liten del. Dock genomgrävt av nedgrävningarna/groparna 2430 och 2478. I fält tolkat som en nivå som Stolpe 1879 inte grävt igenom.
2380	Stolphål?	Stolphål	Ja	Stolphål? Mycket grunt, endast ca 0,1 m djupt.
2430	Stolphål	Stolphål	Ja	Lodräta väggar, ca 0,3 m djup. Plan botten.
2478	Nedgrävning/stolphål?	Nedgrävning	Ja	Oregelbunden profil och djup. Grävd genom 2379. Gropen/nedgrävningen var i den övre delen ganska vid men blev på djupare nivå (i den undre delen) mer stolphålslik. Mätt med två omkretsar.
2567	Sotkoncentration	Lager	Ja	Liten rundad koncentration av sotig jord i toppen av 2644 (brandlagerrest). Fynd av brända ben samt 2 järnnitar.
2644	Brandlagerrest	Lager	Ja	Oregelbundet rundat lager, ca 0,9 x 0,6 m stort, Svart och sotfläckigt med inslag aska, kol och småsten. Fynd av brända ben samt 3 järnnitar. Mot botten övergående i ljusbrun sand. Brandlagerrest från skadad/raserad brandgrav?

3445	Kärnröse Bj 750		Nej	Kärnröse. Minst treskiktat. Består av 0,1-0,3 m stora stenar överst. Därunder större block. Begränsas utåt av 0,4 m stora block. Längs krönkanten finns ett flertal större block, 0,4-1,5 m stora, av vilka några är ställda på högkant.
3446	Fyllningslager, inre kärnröset	Lager	Ja	Ljust grå lerinblandad sand. Fyllningslager mellan stenarna i inre delen av kärnröset. Avgränsningen i plan tydlig. Begränsningen tunnare ut.
3498	Stensamling		Ja	Stensamling/stenpackning, ca 1,0 x 1,4 m stor. Oregelbundet rundad form. Belägen omedelbart invid och utanför kantkedjestenarna till A 749. I ytan många småstenar 0,05-0,1 m st. Under dessa dock större stenar 0,2-0,4 m stora.
3575	Bj 739	Grav	Nej	
3620	Onumrerad grav	Grav	Nej	
3663	Onumrerad skelettgrav	Grav	Nej	
3770	Bj 770	Grav	Nej	
3865	Bj 765	Grav	Nej	
3886	Bj 812	Grav	Nej	
3956	Bj 769	Grav	Nej	
4004	Onumrerad grav	Grav	Nej	

BILAGA 2.1. LISTA ÖVER GRÄVENHETER

<i>Id</i>	<i>Namn</i>	<i>Storlek</i>	<i>Typ</i>	<i>Fyndinsamlingsmetod</i>
447	Gruslager 1202	1,00 m ²	Fri grävenhet	Handplock
1215	Fyndlager 794, Molager Bj 749	1,30 m ²	Fri grävenhet	Handplock
1231	Stolpes återfyll	0,90 m ²	Fri grävenhet	Handplock
1265	Stolpes återfyll	1,00 m ²	Fri grävenhet	Handplock
1270	Gruslager 1202	1,00 m ²	Fri grävenhet	Handplock
1343	Stolpes återfyll	1,00 m ²	Fri grävenhet	Handplock
1347	Stolpes återfyll	1,00 m ²	Fri grävenhet	Handplock
2528	Fyndlager 794	2,60 m ²	Fri grävenhet	Handplock
3441	Sandfyllning 1249	0,90 m ²	Fri grävenhet	Handplock

BILAGA 2.2. PLAN ÖVER GRÄVENHETER

1:100

Arkeologiska objekt

subclass

-
- Grav
- Grop
- Konstruktion
- Lager
- Nedgrävning
- Stolphål
- Schakt
- Stenar
- Grävenhet

BILAGA 3.1. FYNDLISTA

Fnr	Sakord	Material	Fragmenteringsgrad	Antal	Tillhör arkeologisk kontext	Anmärkning
2	Ben	Ben		0	794	
3	Svärd	Järn		1	1128	Endast klingan
4	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
5	Ben	Bränt ben		0	1249	
6	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	Dekor. Frag. av skål. Ev. Fenno-baltisk
7	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
8	Ben	Bränt ben		0	794	
9	Nit	Järn		1	794	
10	Nit	Järn		1	1249	
11	Kärl	Keramik		1	794	
12	Bränd lera	Bränd lera		1	1249	
13	Kärl	Keramik		6	794	
14	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
15	Kärl	Keramik		2	794	
16	Kärl	Keramik		1	794	AIV-gods
17	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
18	Bränd lera	Bränd lera		3	794	
19	Bryne	Sandsten		1	794	
20	Ben	Obränt ben		1	1249	
21	Avslag/avfall	Flinta		1	794	
22	Ben	Obränt ben		0	1249	
23	Ben	Bränt ben		0	1249	
24	Ben	Bränt ben		0	1249	
25	Ben	Bränt ben		1	1249	
26	Ben	Bränt ben		2	794	
27	Ben	Bränt ben		1	1249	
28	Avslagskärna	Flinta		1	794	
29	Avslag/avfall	Flinta		1	794	
30	Ben	Bränt ben		0	2644	
31	Ben	Bränt ben		0	2567	
32	Ben	Bränt ben		0	1202	
33	Ben	Bränt ben		0	794	
34	Ben	Bränt ben		0	794	
35	Bränd lera	Bränd lera		1	446	
36	Pärkla	Glas	Fragment	1	794	Ögonpärla
37	Kärl	Keramik		1	794	
38	Kärl	Keramik		1	794	

39	Kärl	Keramik		1	1186	
40	Kärl	Keramik	Fragment	1	1186	Tating-gods
41	Kärl	Keramik		1	794	
42	Ben	Bränt ben		0	2208	
43	Ben	Bränt ben		0	794	
44	Bränd lera	Bränd lera		0	794	
45	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
46	Bränd lera	Bränd lera		0	794	
47	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
48	Kärl	Keramik		1	794	Ev. Fenno-baltisk
49	Kärl	Keramik		1	794	
50	Vävtyngd	Bränd lera	Fragment	1	794	Med gropintryck
51	Bränd lera	Bränd lera		3	794	
52	Bränd lera	Bränd lera		1	1274	
53	Ben	Obränt ben		0	794	
54	Ben	Bränt ben		0	492	
55	Ben	Obränt ben		0	794	
56	Ben	Bränt ben		0	794	
57	Nit	Järn		1	2644	
58	Nit	Järn		1	2644	
59	Nit	Järn		1	492	
60	Nit	Järn		1	794	
61	Nit	Järn		1	2644	
62	Föremål	Järn		1	794	
63	Föremål	Järn		1	794	
64	Nit	Järn		1	2567	
65	Spik	Järn		1	794	
66	Spik	Järn		1	794	
67	Slagg	Järn		1	794	
68	Spik	Järn		1	794	
69	Nit	Järn		1	1202	
70	Spik	Järn		1		Ingen säker relation till ark. kontext
71	Nit	Järn		1	794	
72	Spik	Järn		1	794	
73	Spik	Järn		1	794	
74	Nit	Järn		1	794	
75	Nit	Järn		1	2567	
76	Nit	Järn		1	794	
77	Nit	Järn		1	794	
78	Synål	Järn		1	794	
79	Föremål	Järn		1	794	
80	Nit	Järn		1	794	
81	Föremål	Järn		1	794	

82	Synål	Järn		1	794	
83	Synål	Järn		1	1249	
84	Nitplatta	Järn		1	794	
85	Nit	Järn		1	1186	
86	Nit	Järn		1	1202	
87	Föremål	Järn		1	794	
88	Nit	Järn		1	794	
89	Föremål	Järn		1	794	
90	Föremål	Järn		1	794	
91	Nit	Järn		1	1202	
92	Nit	Järn		1	1186	
93	Nit	Järn		2	1186	
94	Nit	Järn		1	492	
95	Yxa	Järn		1	1128	
96	Föremål	Järn		1	794	Ev. del av bältessölja
97	Spik	Järn		1	794	
98	Slagg	Järn		1	794	
99	Föremål	Järn		1	794	
100	Föremål	Järn		1	1221	
101	Spik	Järn		1	794	
102	Nit	Järn		1	794	
103	Spik	Järn		1	794	
104	Spik	Järn		1	794	
105	Slagg	Järn		1	794	
106	Föremål	Järn		1	1274	
107	Spik	Järn		1	794	
108	Spik	Järn		1	794	
109	Nit	Järn		1	794	
110	Kniv	Järn		1	794	
111	Föremål	Järn	Fragment	1	1128	
112	Våg	CU-leg	Fragment	1	794	Visare till balansvåg
113	Bryne	Skiffer	Fragment	1	794	
114	Bryne	Skiffer	Fragment	1	794	
115	Bryne	Skiffer	Fragment	1	794	
116	Bryne	Skiffer	Fragment	1	794	
117	Bryne	Skiffer	Fragment	1	794	
118	Bryne	Skiffer	Fragment	1	794	
119	Bryne	Skiffer		1	794	
120	Avslag/avfall	Flinta		2	794	
121	Avslag/avfall	Flinta		1	794	
122	Avslag/avfall	Flinta		1	794	
123	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
124	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	

125	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
126	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
127	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
128	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
129	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
130	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
131	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
132	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
133	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	Fenno-baltisk
134	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
135	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
136	Kärl	Keramik	Fragment	1	446	
137	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
138	Kärl	Keramik	Fragment	2	794	
139	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
140	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
141	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
142	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
143	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
144	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	Frag. av skål. Fenno-baltisk
145	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
146	Kärl	Keramik	Fragment	1	446	
147	Kärl	Keramik	Fragment	5	794	
148	Bränd lera	Bränd lera		3	446	
149	Bryne	Skiffer	Fragment	2	794	
150	Kärl	Keramik	Fragment	1	446	
151	Kärl	Keramik	Fragment	1	794	
152	Kärl	Keramik	Fragment	1	446	
153	Kärl	Keramik	Fragment	1	1249	
154	Bränd lera	Bränd lera		6	794	
155	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
156	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
157	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
158	Bränd lera	Bränd lera		3	794	
159	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
160	Bränd lera	Bränd lera		3	794	
161	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
162	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
163	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
164	Bränd lera	Bränd lera		4	794	
165	Bränd lera	Bränd lera		1	1249	
166	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
167	Bränd lera	Bränd lera		3	1249	

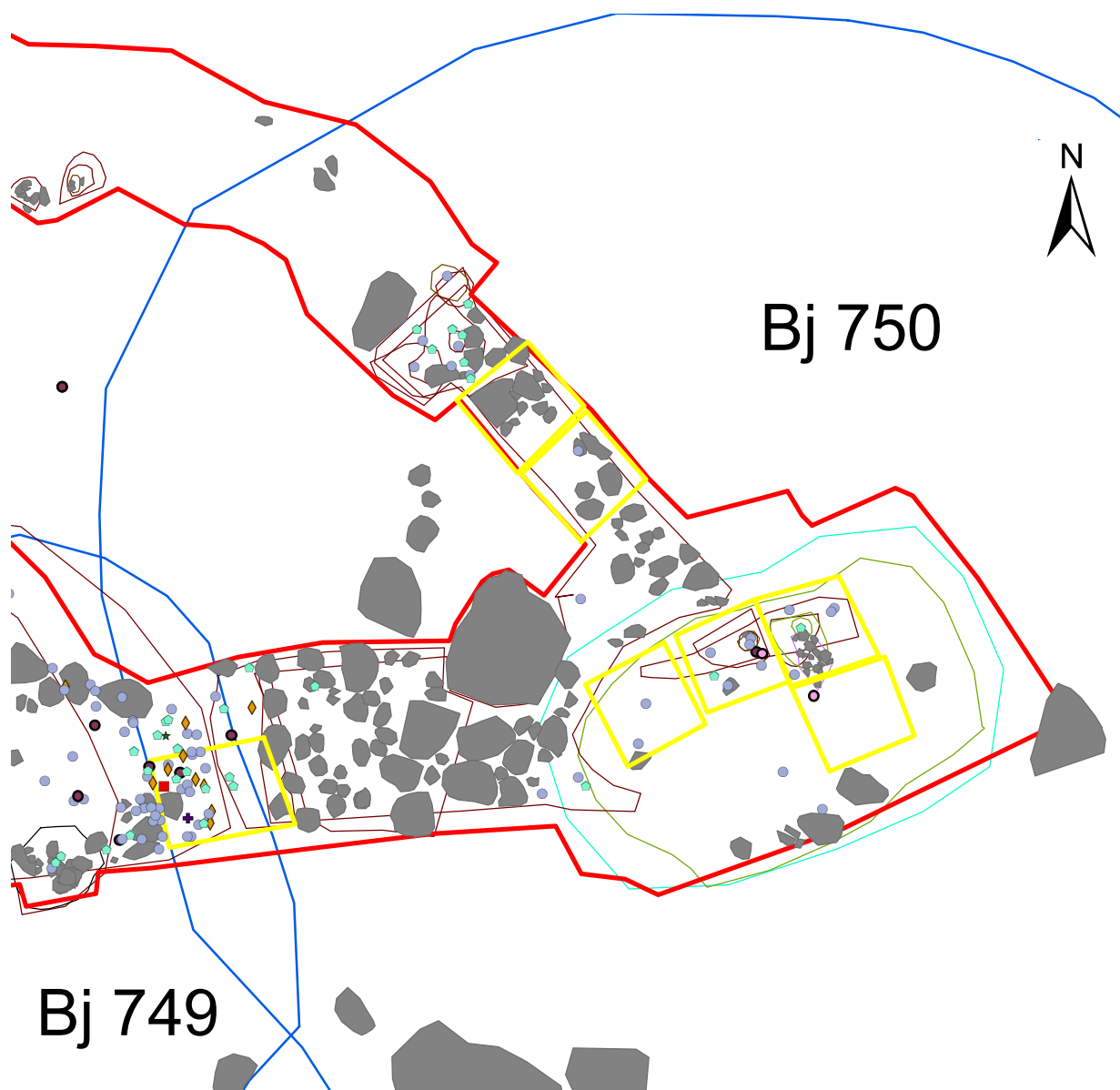
168	Bränd lera	Bränd lera		5	794	
169	Islägg	Ben	Intakt	1	446	
170	Ben	Obränt ben		0	794	
171	Ben	Obränt ben		0	794	
172	Ben	Obränt ben		0	794	
173	Ben	Obränt ben		0	794	
174	Ben	Obränt ben		0	794	
175	Ben	Obränt ben		0	794	
176	Ben	Obränt ben		0	794	
177	Ben	Obränt ben		0	446	
178	Ben	Obränt ben		0	794	
179	Ben	Obränt ben		0	446	
180	Ben	Obränt ben		0	446	
181	Ben	Obränt ben		0	794	
182	Ben	Obränt ben		0	794	
183	Ben	Obränt ben		0	794	
184	Ben	Obränt ben		0	794	
185	Ben	Obränt ben		0	794	
186	Ben	Obränt ben		0	794	
187	Ben	Obränt ben		0	446	
188	Ben	Obränt ben		0	1249	
189	Ben	Obränt ben		0	794	
190	Ben	Obränt ben		0	794	
191	Ben	Obränt ben		0	794	
192	Ben	Obränt ben		0	794	
193	Ben	Obränt ben		0	794	
194	Ben	Bränt ben		0	794	
195	Ben	Bränt ben		0	794	
196	Ben	Bränt ben		0	446	
197	Ben	Bränt ben		0	794	
198	Ben	Bränt ben		0	794	
199	Ben	Bränt ben		0	794	
200	Ben	Bränt ben		0	1274	
201	Ben	Bränt ben		0	1274	
202	Ben	Bränt ben		0	794	
203	Ben	Bränt ben		0	1322	
204	Ben	Bränt ben		0	1249	
205	Ben	Bränt ben		0	446	
206	Ben	Bränt ben		0	794	
207	Ben	Bränt ben		0	492	
208	Ben	Bränt ben		0	794	
209	Ben	Bränt ben		0	794	
210	Ben	Bränt ben		0	794	

211	Ben	Bränt ben		0	794	
212	Ben	Bränt ben		0	1274	
213	Ben	Bränt ben		0	1202	
214	Ben	Bränt ben		0	1202	
215	Ben	Bränt ben		0	2379	
216	Ben	Bränt ben		0	794	
217	Ben	Bränt ben		0	446	
218	Ben	Bränt ben		0	1202	
219	Ben	Bränt ben		0	446	
220	Ben	Bränt ben		0	446	
221	Ben	Bränt ben		0	2644	
222	Ben	Bränt ben		0	1274	
223	Ben	Bränt ben		0	794	
224	Ben	Bränt ben		0	446	
225	Ben	Bränt ben		0	794	
226	Ben	Bränt ben		0	794	
227	Ben	Bränt ben		0	794	
228	Ben	Bränt ben		0	1249	
229	Ben	Bränt ben		0	794	
230	Ben	Bränt ben		0	794	
231	Ben	Bränt ben		0	794	
232	Ben	Bränt ben		0	446	
233	Ben	Bränt ben		0	446	
234	Ben	Bränt ben		0	794	
235	Ben	Bränt ben		0	1274	
236	Ben	Bränt ben		0	794	
237	Ben	Bränt ben		0	794	
238	Ben	Bränt ben		0	1274	
239	Ben	Bränt ben		0	492	
240	Ben	Bränt ben		0	492	
241	Ben	Bränt ben		0	1202	
242	Ben	Bränt ben		0	1249	
243	Ben	Obränt ben		0	1128	
244	Ben	Obränt ben		0	446	
245	Ben	Obränt ben		0	1128	
246	Ben	Obränt ben		0	794	
247	Ben	Obränt ben		0	794	
248	Ben	Obränt ben		0	794	
249	Ben	Obränt ben		0	794	
250	Ben	Obränt ben		0	794	
251	Ben	Obränt ben		0	794	
252	Ben	Obränt ben		0	794	
253	Ben	Obränt ben		0	446	

254	Ben	Obränt ben		0	794	
255	Ben	Obränt ben		0	794	
256	Ben	Obränt ben		0	794	
257	Ben	Obränt ben		0	794	
258	Ben	Obränt ben		0	794	
259	Ben	Obränt ben		0	794	
260	Ben	Obränt ben		0	446	
261	Ben	Obränt ben		0	794	
262	Ben	Obränt ben		0	794	
263	Ben	Obränt ben		0	794	
264	Ben	Obränt ben		0	794	
265	Ben	Obränt ben		0	794	
266	Ben	Obränt ben		0	446	
267	Ben	Obränt ben		0	794	
268	Ben	Obränt ben		0	794	
269	Ben	Obränt ben		0	446	
270	Ben	Obränt ben		0	1128	
271	Ben	Obränt ben		0	1128	
272	Ben	Obränt ben		0	446	
273	Ben	Obränt ben		0	794	
274	Ben	Obränt ben		0	794	
275	Ben	Obränt ben		0	794	
276	Ben	Obränt ben		0	446	
277	Ben	Obränt ben		0	794	
278	Ben	Obränt ben		0	794	
279	Ben	Obränt ben		0	794	
280	Ben	Obränt ben		0	446	
281	Ben	Obränt ben		0	794	
282	Ben	Obränt ben		0	794	
283	Ben	Obränt ben		0	1249	
284	Ben	Obränt ben		0	1249	
285	Ben	Obränt ben		0	794	
286	Ben	Obränt ben		0	794	
287	Ben	Obränt ben		0	794	
288	Ben	Obränt ben		0	446	
289	Ben	Obränt ben		0	794	
290	Ben	Obränt ben		0	446	
291	Ben	Obränt ben		0	794	
292	Ben	Obränt ben		0	794	
293	Kam	Horn	Fragment	1	794	
294	Kärl	Keramik	Fragment	0	794	
295	Avfall	Kvarts		1	446	
296	Fragment	Trä		0	1274	

297	Fragment	Trä		0	1274	
298	Fragment	Organiskt material	Fragment	3	794	
299	Fragment	Glas	Fragment	1	794	Fragment av glas
300	Fragment	Trä	Fragment	1	794	
301	Bränd lera	Bränd lera		1	794	
302	Bränd lera	Bränd lera	Fragment	1	794	
303	Slagg	Slagg		1	1128	
304	Föremål	Järn	Fragment	1	794	
305	Lerklining	Bränd lera		1	794	
306	Kärl	Keramik	Fragment	1	446	
307	Ben	Bränt ben		0		Ingen säker relation till ark. kontext
308	Kam	Horn	Fragment	1	794	Bit av kamskena
309	Avfall	Horn		6	794	Hantverksspill/ avfall av älghorn
310	Kam	Horn	Fragment	2	794	Två bitar av en bränd kam
311	Kam	Horn	Fragment	2	794	Två bitar av en bränd kam. En del har dekor.
312	Avfall	Horn		0	794	Hantverksspill
313	Kärl	Keramik		3	794	
314	Föremål	Järn		1	1128	
315	Föremål	Järn		1	1128	
316	Föremål	Järn		1	1128	
317	Föremål	Järn		1	1128	

BILAGA 3.2. FYNDPLAN BJ750

1:75

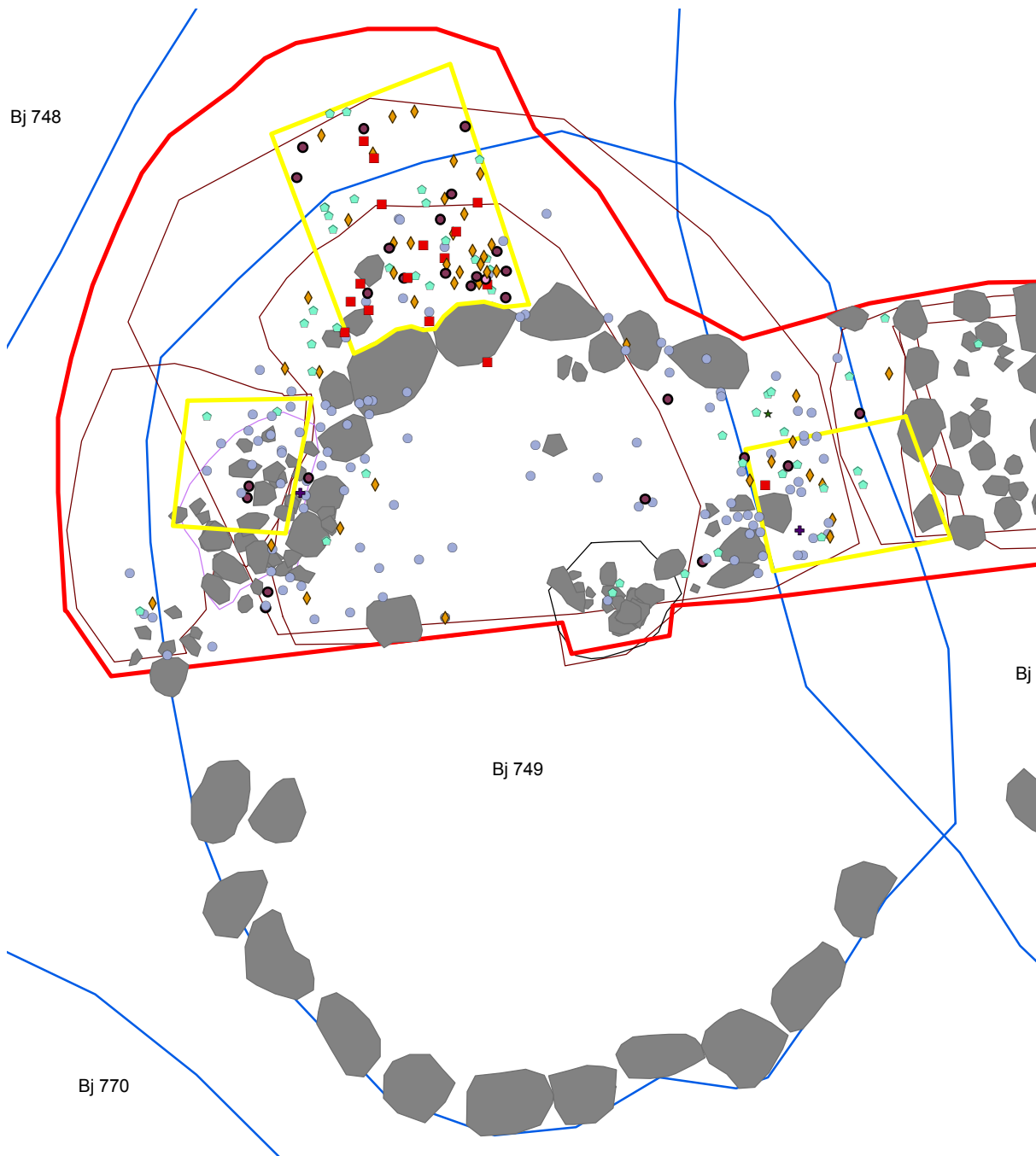
Fynd subclass

- Ben
- Bergart
- ★ Brons
- Bränd lera
- ⊕ Glas
- ◆ Järn
- ◆ Keramik
- Trä

Arkeologiska objekt subclass

-
- Grav
- Grop
- Konstruktion
- Lager
- Nedgrävning
- Stolphål
- Schakt
- Stenar
- Grävenhet

BILAGA 3.3. FYNDPLAN BJ749

1:50

Fynd subclass

- Ben
- Bergart
- ★ Brons
- Bränd lera
- ⊕ Glas
- ◆ Järn
- ◆ Keramik
- Trä

Arkeologiska objekt subclass

-
- Grav
- Grop
- Konstruktion
- Lager
- Nedgrävning
- Stolphål
- Schakt
- Stenar
- Grävenhet

